

Pirmiausia – perskaitykite straipsnį...

Po to pasirinktinai atsakykite į 3 iš žemiau pateiktų 5 klausimų:

1. Kokias sąsajas pastebite tarp straipsnyje dėstomų minčių ir Lietuvoje įtvirtintų bausmių vykdymo teisės principų?
2. Kokių straipsnyje dėstomų minčių sąsajų pastebite su konstitucinėmis žmogaus teisių nuostatomis, taikomomis ir bausmių vykdymo sistemoje?
3. Koks galimas kalinimo poveikis nuteistiesiems matomas straipsnyje ir ką teoriškai bei praktiškai reiškia asmens resocializacija?
4. Kokių randate sąsajų tarp straipsnyje dėstomų minčių ir tarptautinių bausmių vykdymo standartų?
5. Kokių paralelių ar prieštaravimų atrandate tarp straipsnyje dėstomų ir iki šiol bausmių vykdymo teisės kurse girdėtų minčių?

Arvydas Lekavičius; 2020-04-15 19:06 // Lrytas.lt

<https://www.lrytas.lt/lietuvsdiena/aktualijos/2020/04/15/news/per-karantina-lietuvai-netiketas-smugis-kaliniai-eme-melzti-valstybe/>

Per karantiną Lietuvai – netikėtas smūgis: kaliniai ėmė melžti valstybę

Atlikti gamtinius reikalus kitų žmonių akivaizdoje – nemalonu, bet pelninga. Teismai masiškai tenkina kalinių skundus dėl privatumo stygiaus tualetuose, o valstybė moka pinigus, užuot sutvarkiusi įkalinimo įstaigų tapyklas. Nors pastaraisiais metais bylų, susijusių su blogomis įkalinimo sąlygomis, buvo sumažėję, neseniai sulaukta naujo jų atplūdžio. Sutapimas ar ne, bet kaliniams priteistos sumos ypač sparčiai pradėjo augti po kovo 16 dienos, kai šalyje buvo įvestas karantinas. Vien per tris pastarąsias savaites Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (LVAT) dėl netinkamų tualetų ir kitų įkalinimo sąlygų pažeidimų nuteistiesiems priteisė beveik 30 tūkstančių eurų. Iš 65 išnagrinėtų kalinių ieškinių visiškai arba iš dalies patenkinta 53.

Praturtėjo ir Agurkas

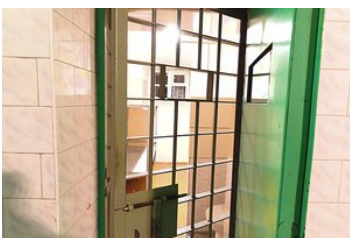
Tarp savo pinigines papildžiusių kalinių – ir garsusis Agurkinių grupuotės vadeiva Saulius Velečka, pravarde Agurkas. Neseniai LVAT jam priteisė 1 000 eurų, nes Šiaulių tardymo izoliatoriaus kameroje, kur Agurkas buvo įkalintas 424 dienas, sanitarinis mazgas nuo gyvenamosios patalpos nebuvo atskirtas siena ar užuolaida. „Sanitarinis mazgas nebuvo atitvertas iki lubų nuo bendros kameros, neturėjo atskiros vėdinimo sistemos, tvyrojo smarvė, trūko oro“, – savo ieškinyje rašė S. Velečka. Teismą šie argumentai įtikino. Kolegija nusprendė, kad pataisos įstaigų pareiga garantuoti, kad naudojantis tualetu būtų užtikrintas suimtųjų privatumas.

Prie tualetu – eilės

Dar daugiau – 1 260 eurų – gaus Marijampolės pataisos namuose kalintis Vladimiras Krylovas. Savo skunde šis nuteistasis smulkiai aprašė pasibaisėtinas įkalinimo sąlygas. „45 kvadratinį metrų ploto patalpoje buvo 11 dviaukščių lovų, kuriose miegojo 22 nuteistieji. Mums priklausė 3 sėdimieji tualetai ir 3 pisuarai, iš jų vienas neveikė. Ir buvo tik vienas praustuvas su 5 čiaupais. Visur pilna tarakonų ir kitokių ligas platinančių parazitų“, – teigė V. Krylovas. Ieškovas tvirtino, jog nuteistieji turėjo nuolat stovėti eilėje, kad galėtų atlikti gamtinius reikalus ar nusiplauti rankas. Nors Marijampolės pataisos namų administracija visai neigė V. Krylovo argumentus, teismas pripažino, kad daugelis jų – pagrįsti.

Gyvenimas – tapykloje

O štai tada dar veikusiame Lukiškių kalėjime kalintas Audrius Narkevičius skundėsi, jog kaliniai gyveno taip susispaudę, kad dėl ploto trūkumo kameroje jam net teko kraustyti į toje pačioje patalpoje esantį tualetą. „Dėl ploto trūkumo buvau priverstas gyventi, valgyti ir miegoti tualete“, – taip savo ieškinyje teigė nuteistasis. Negana to, kalinys tvirtino, jog ypač žemino, kad atliekant gamtinius reikalus jį pro durų akutę nuolat stebėjo prižiūrėtojai. Teismui atsakydami į tokius nusiskundimus tuomečiai Lukiškių kalėjimo vadovai nieko blogo nežvelgė. Jie tvirtino, kad kalėjimo taisyklės nenumato galimybės atitverti sanitarinių mazgų nuo stebėjimo akučių. Įkalinimo įstaigos vadovų nuomone, tualetų atitvėrimas net trukdytų pareigūnams atlikti nuolatinę nuteistųjų elgesio kontrolę. Vis dėlto LVAT išžvelgė, kad buvo pažeistos A. Narkevičiaus teisės, ir jam priteisė 1 100 eurų.

Žemino skirstymas į kastas

Nuolatinis skundų rašytojas 57 metų Ričardas Suodaitis savo pinigų dar turės palaukti. Nors Regiono apygardos administracinio teismo Kauno rūmai jam priteisė 1 300 eurų, sprendimą panaikino LVAT ir įpareigojo pirmosios instancijos teismą iš naujo atidžiau įvertinti ieškinių argumentus. Savo skunde R. Suodaitis prašė, kad jam būtų išmokėta bene didžiausia – 70 tūkstančių eurų – kompensacija. Nuteistasis teigė, kad vienoje uždaroje Marijampolės pataisos namų patalpoje jam teko kalėti su 62 kaliniais, kuriems priklausė tik trys klozetai. Tačiau, skundo autoriaus nuomone, ne tik tai, bet ir atviras

kalinių skirstymas į kastas jį ypač žemino. „Maistas buvo dalijamas padėklais, o indai sužymėti pagal tai, kokiai kastai priklauso nuteistasis. Pirmieji prie pirmo langelio maistą galėjo atsiimti aukščiausios kastos nuteistieji, po to – žemesnės ir galiausiai – žemiausios“, – teigė R. Suodaitis.

Apdovanojo D.Grybauskaitė

Kalbama, kad R. Suodaitis – vienas iš tų, kurie ne tik rašo savo skundus, bet ir padeda juos parengti kitiems nuteistiesiems. 2009 metais šis nuolat įkalinimo įstaigose gyvenantis kalinys buvo apdovanotas tuometės prezidentės Dalios Grybauskaitės pasirašyta Konstitucija. Mat jis pateko tarp 21 šalies gyventojų, kurie geriausiai išlaikė prezidentės globojamą Konstitucijos egzaminą. Daugelis egzamino nugalėtojų buvo pagerbti Prezidentūroje, tačiau šioje ceremonijoje R. Suodaitis dalyvauti negalėjo, nes atliko bausmę Marijampolės pataisos namuose. Po metų R. Sodaitis vėl laikė Konstitucijos egzaminą ir buvo geriausias ne tik tarp Marijampolės pataisos namų kalinių, bet ir tarp prižiūrėtojų.

Karjerą sužlugdė nužudymas

Jaunystėje R. Sodaitis buvo erotinių leidinių leidėjas. Rusijoje jis buvo išleidęs milžinišką pasisekimą turėjusią knygą „Gulago aistros“, kurioje buvęs moterų kolonijų prižiūrėtojas vaizdžiai aprašė pirtyse vykusias kalinių ir kolonijos administracijos atstovų orgijas. Atkūrus nepriklausomybę Lietuvoje R. Sodaitis išleido pirmą pornografinį laikraštį „Seksanekdotai ir karikatūros“. Tačiau sėkmingą leidybinę veiklą nutraukė vyriškio įvykdyta žmogžudystė, už kurią jis buvo nuteistas 15 metų laisvės atėmimu. 2005 metais grįžęs į laisvę jis planavo įkurti modernių komunistų partiją ir dalyvauti Seimo rinkimuose, tačiau vėl atsidūrė už grotų.

Gavo vienodus skundus

Gali būti, kad R. Suodaitis buvo masinių kalinių skundų dėl nepakeliamų įkalinimo sąlygų rašymo iniciatorius. Dar 2013 metais būtent iš Marijampolės pataisos namų į Vilniaus apygardos administracinę teisimą vienu metu atkeliavo 16 vienodų skundų. Visi jie buvo surašyti kvalifikuotai, bet panašūs kaip du vandens lašai – skyrėsi tik ieškovų pavardės ir prašomos priteisti sumos.

Priteisė milijonus eurų

Po to kalinių skundų rašymas tapo masiniu reiškiniu. Labiau išprusę nuteistieji už cigaretes ar kitą atlygį net parengdavo kitiems savo likimo bendrams savotiškus šablonus, pagal kuriuos buvo surašomi ieškiniai. Pagal Teisingumo ministerijos pateiktą oficialią statistiką nuo 2016 metų vien Lietuvos teismai dėl neizoliuotų tualetų ir kitų netinkamų sąlygų 4 tūkstančiams kalinių priteisė daugiau kaip 3,5 milijono eurų. Šiek tiek mažesnę sumą nuteistieji išsikovojo po Europos žmogaus teisių teismo sprendimų.

Lenkia net advokatus

„Nemanykite, kad nuteistieji skundus rašo vien tam, kad praturtėtų. Atskirai laimimos sumos nėra didelės, be to, laimėtojai paprastai jų net negauna, nes viską pasiima antstoliai. Be to, jūs net neįsivaizduojate, koks spaudimas patiriamas iš administracijos, – reikalaujama nedelsiant atsiimti ieškinius, o nepaklusus prasideda tikros represijos“, – sakė vienas įkalinimo įstaigų senbuvis. Anot jo, sąlygos pataisos namuose vis dar pasibaisėtinos, todėl norima nors kaip nors atkreipti dėmesį. „Už tuos milijonus, kuriuos valstybė sumokėjo po teismų sprendimų, seniai buvo galima visus tualetus paversti auksiniais, tačiau niekam tai nerūpi“, – sakė nuteistasis. Pašnekovas tvirtino, kad tik retais atvejais skundus rašo samdomi advokatai, dažniausiai tai pačių kalinių kūryba. „Esu įsitikinęs, kad nuteistieji ieškinius parengia geriau negu profesionalūs advokatai, – jie turi daug laiko, įsigilina į teismų praktiką, o svarbiausia – visas skriaudas yra patyrę savo kalium“, – teigė kalinys.

Viskas priklauso nuo gaunamų pinigų

Vainius Šarmavičius, Kalėjimų departamento direktoriaus pavaduotojas

„Atsižvelgdamas į tai, kad didžioji dalis bausmių vykdymo sistemos infrastruktūros yra sena, Kalėjimų departamentas jos atnaujinimą įgyvendina etapais, pagal šiam tikslui Teisingumo ministerijos skiriamas lėšas. Siekiant gerinti infrastruktūrą, patalpų remonto ir naujų patalpų įrengimo darbai vykdomi Vilniaus, Alytaus, Marijampolės pataisos namuose, Pravieniškių

pataisos namuose-atvirojoje kolonijoje ir kitose įstaigose. Teisės aktų pokyčiai, nuteistųjų skaičiaus mažėjimas ir laipsniškas kalinimo sąlygų gerinimas lemia, kad išmokos dėl netinkamų kalinimo sąlygų kiekvienais metais mažėja, tačiau investicijos į darbuotojų darbo sąlygų ir nuteistųjų gyvenimo sąlygų gerinimą yra būtinos. Todėl ir ateityje planuojami infrastruktūros gerinimo darbai, atsižvelgiant į gautas lėšas. Atkreipiame dėmesį, kad nemažai pažeidimų buvo susiję su netinkamomis įkalinimo sąlygomis 2013–2015 metų laikotarpiu dabar jau uždarytame Lukiškių kalėjime.“

